

رساله سوم: الحمد لله ... ای درویش! باشد که درین رساله بحث ملک و ملکوت و جبروت تمام شود. فصل اول: در بیان وحدت. بدان که ملک عالم اضداد است، و ملکوت عالم ترتب رساله سوم تقریر مختلف: الحمد لله اما بعد، بدان که عالم ملک عالم اضداد است و عالم ملکوت عالم ترتب انجام: رساله اول: فراغت و جمعیت در امن و صحت و کفاف و صحبت دانا است. و الحمد لله رب العالمین رساله اول تقریر مفصل: و اگر کسی خود را راست نکرده است، دیگران را چون راست گرداند؟ ... باشد که درین رساله که می آید تمام کنم. و الحمد لله رب العالمین.

رساله دوم: و در بند آن باش که راحت می رسانی و آزار نرسانی. و الحمد لله رب العالمین رساله دوم تقریر مختلف: کنت کنزاً مخفياً ... می خواستم که معرفت ذات و صفات خدای و بحث ملک و ملکوت و جبروت درین رساله تمام کنم، نتوانستم کرد. باشد که درین رساله که می آید تمام کنم. و الحمد لله رب العالمین.

رساله سوم: و آن عزیز از سر همین نظر گفته است. چو بد کردی میباش ایمن ز آفات xx که واجب شد طبیعت را مکافات رساله سوم تقریر مختلف: و بی شکری و ناسپاسی دل را تاریک گرداند، و تفرقه و پراکندگی آرد. و الحمد لله رب العالمین. چاپ: در کتاب الانسان الکامل، به تصحیح ماریژان موله (تهران، طهوری: ۱۳۷۹ (چاپ پنجم))

[دنا ۴۱۳۷-۴۱۴؛ مشترک پاکستان ۱۶۹۰/۳؛ نسخه‌های متزوی ۱۴۱۶/۲؛ نشانی ۱۲ نسخه که یکی نیستند؛ فهرستواره متزوی ۶۴۷/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۶

آغاز: برابر رساله اول؛ انجام: زنهار که این سخن را تجربه کن و الله اعلم و الحمد لله رب العالمین.

خط: نستعلیق، بی کاف، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج سبز، ۵ گک (۱۶۵-۱۷۰)، ۲۱ سطر (۱۸×۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵ سم (ف: ۱۰-۱۸۵۵)

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۷

آغاز: برابر رساله دوم؛ انجام: و اگر دولت داری اعتماد بران مکن که معلوم نیست که ساعتی دیگر چون باشد و اگر محنت داری همچین (والحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین)

خط: نستعلیق، بی کاف، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج سبز، ۵ گک (۱۷۰-۱۷۴)، ۲۱ سطر (۱۸×۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵ سم (ف: ۱۰-۱۸۵۵)

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۸

آغاز: برابر رساله سوم؛ انجام: که واجب شد طبیعت را مکافات (والحمد لله رب العالمین و السلام علی محمد و آله و اصحابه اجمعین).

خط: نستعلیق، بی کاف، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج ضریبی، ۳ گک (۱۷۴-۱۷۶)، ۲۱ سطر (۱۸×۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵ سم (ف: ۱۰-۱۸۵۵)

● عالم المکنون / کلام و اعتقادات / عربی

‘ālam-ul maknūn

کرماتی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۳۶

کا: این زین العابدین، تا: ۱۲۸۶ ق؛ خریداری از امرالله صفری؛ اندازه: ۱۶/۴×۲۱/۶ سم [رایانه]

● عالم ملک و ملکوت و جبروت / عرفان و تصوف / فارسی

‘ālam-e molk va malakūt va jabarūt

نسفی، عزیزالدین بن محمد، ق ۷ قمری

nasafī, ‘azīz-od-dīn ebn-e mohammad (- 13c)

وی سه گفتار جداگانه در این زمینه دارد که در دو گفتار آنها وعده ادامه گفت و گوی خود را می دهد. شش تقریر از این اثر در دست است: ۱. رساله‌ای در چهار فصل که در الانسان الکامل (ص ۱۵۵-۱۶۶) چاپ شده؛ ۲. تقریر مفصل آن در ده فصل که در همان کتاب (ص ۳۴۳-۳۶۴) چاپ شده، و به نام «مبدأ اول و عالم جبروت و ...» آمده؛ ۳. رساله‌ای در سه فصل که در همان کتاب (ص ۱۶۷-۱۷۶) چاپ شده؛ ۴. تقریر دیگری از این رساله، در چهار فصل که در همان کتاب (ص ۳۶۳-۳۷۰) چاپ شده است؛ ۵. رساله‌ای در سه فصل: ۱) بیان وحدت، ۲) بیان لیلۃ القدر و یوم القیامه، ۳) بیان نصیحت؛ ۶. تقریر مفصل این رساله، در شش فصل که در همان کتاب (ص ۳۷۳-۳۸۸) چاپ شده. تقریر دیگری هم هست که هیچ یک از آن شش تحریر نیست، و گزیده و نامبوب است. (احمد متزوی)

بنابراین نسخه‌ها یکی نیستند و با توجه به اطلاعات مندرج باید سنجیده شود.

آغاز: رساله اول: بسمله ... اما بعد چنین گوید ... چون جلد اول این کتاب بنوشتم ... جماعت درویشان ... از این بیچاره درخواست کردند که می باشد که در بیان عالم ملک و ملکوت و جبروت رساله‌ای جمع کنید

رساله اول تقریر مفصل: الحمد لله ... اما بعد، چنین گوید اضعف ضعفا ... که جماعت درویشان ... از این بیچاره درخواست کردند که می باید که در بیان مبدأ اول و عالم جبروت و عالم ملکوت و عالم ملک رساله‌ای جمع کنید

رساله دوم: الحمد لله ... اما بعد، ای درویش! باشد که درین رساله بحث ملک و ملکوت و جبروت تمام شود و چنانکه مراد درویشان است به شرح آید.

رساله دوم تقریر مختلف: الحمد لله ... بدان ... که ملک عالم شهادت است و ملکوت عالم غیب است و جبروت عالم غیب غیب است

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳